

Terugblik op Pijler School

Ten behoeve van de Midterm Review
Nationaal Programma Rotterdam Zuid

Onderwijstafel NPRZ

13 juni 2022

Inhoud

1. Inleiding	2
2. Doelenboom	2
3. Ontwikkeling van de pijler School	3
UITVOERINGSPLAN 2012-2014	4
UITVOERINGSPLANNEN 2015-2018 en 2019-22	4
4. Behaalde resultaten van de pijler School	5
Children's Zone: van leertijdverlenging naar Dagprogrammering	5
Thuisbasis op Orde: Wijkteams	5
Vakmanschap: LOB (loopbaanoriëntatie- en begeleiding).....	6
Vakmanschap: Tech op Zuid.....	7
Children's Zone: overige interventies	7
5. Monitoring en onderzoek.....	10
6. Ontwikkeling Governance	10
7. Gerealiseerde Effecten	11
Children's Zone.....	11
Vakmanschap	15
8. Verbinding met andere pijlers.....	16
9. Externe ontwikkelingen.....	17
10. Wat is er nog nodig?.....	19
Children's Zone.....	19
Kiezen voor Vakmanschap.....	22

1. Inleiding

Deze rapportage zet uiteen wat er in de eerste tien jaar van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) binnen de pijler School is gebeurd. De pijler School is één van de strategische pijlers waarlangs NPRZ werkt aan de doelen voor Rotterdam Zuid. De pijler is onlosmakelijk verbonden met de pijlers Werken en Wonen. De rapportage bestaat uit negen onderdelen. Eerst worden met een 'doelenboom' de doelen van de pijler School in kaart gebracht. Daarmee wordt aangegeven wat NPRZ wil veranderen op Zuid en hoe de betrokken partijen die veranderingen willen realiseren. Daarna wordt de ontwikkeling van de pijler School geschetst, aan de hand van de belangrijkste interventies in de pijler. Vervolgens wordt de monitoring en de governance van de pijler beschreven en wordt geëvalueerd in hoeverre de ambities voor Zuid gerealiseerd zijn. Daarna wordt de verbinding met de andere pijlers gelegd en de invloed van bepaalde ontwikkelingen op de behaalde resultaten besproken. Tot slot wordt beschreven wat verder nog nodig is voor de realisatie van de doelstellingen in 2030.

Voor de totstandkoming van deze rapportage zijn de leden van de onderwijstafel NPRZ drie maal bij elkaar gekomen. In gespreksrondes zijn ervaringen en visies gedeeld. De opbrengst van deze sessies is met hulp van het adviesbureau van der Bunt in dit rapport weergegeven.

2. Doelenboom

De pijler School van NPRZ kent twee overkoepelende doelstellingen:

1. Het realiseren van betere leerprestaties in het basis- en voortgezet onderwijs door het inrichten van **Children's Zones** in de zeven focuswijken op Zuid; dit zijn speciale zones rondom scholen, waarin alles is gericht op het creëren van de adequate omstandigheden voor het (beter laten) leren van kinderen, zowel op school als thuis.
2. Het opleiden voor het **vakmanschap** waar de arbeidsmarkt om vraagt, in het bijzonder zorg, haven en techniek; dit gaat over het stimuleren van kinderen/jongeren tot het volgen van een zo hoog mogelijke passende opleiding, met een goede kans op werk.

Voor het onderzoek is voor elk van deze ambities is een doelenboom opgesteld.

Doelenboom Children's Zone (po en vo):

OOGMERK	Children's Zone – po en vo Een integrale benadering van de drie leefwerelden (thuis, school en vrije tijd/wijk) van een kind zorgt voor maximale leerprestaties in het basis- en voortgezet onderwijs en de sociale ontwikkeling van de kinderen van Zuid.					
DOELEN	Referentieniveaus en schooladviezen op niveau G4		Uitstroom gediplomeerden vo op niveau G4			
OVERTUIGING	Onderwijs en werk zijn de belangrijkste motoren van sociale stijging van burgers. De helft van wat een kind leert tot zijn twaalfde leert het thuis.					
STRATEGIE CHILDREN'S ZONE	Opzetten van Children's Zones die de verschillende leefwerelden bestrijken van de kinderen in de wijken op Zuid, langs vijf lijnen:					
	Thuisbasis op orde	Kwantiteit van het onderwijs	Kwaliteit van het onderwijs	Aanbod van uitdagende activiteiten op school en in de wijk	School-loopbaan	
UITVOERING	Scholen en SMW	School-besturen, PPO en Koers-VO	Wijkteams gemeente	Gemeente, onderwijs/PPMO	Kinderopvang	Vakdocenten en diverse organisaties

Doelenboom Vakmanschap:

OOGMERK	Kiezen voor Vakmanschap In Rotterdam-Zuid is sprake van een mismatch tussen de opleidingskeuzes van jongeren en de vraag van de arbeidsmarkt. Voor het vergroten van de kansen op een passende baan en een duurzame arbeidscarrière voor jongeren is het belangrijk leerlingen/studenten structureel te begeleiden in het kiezen voor opleidingen en sectoren met perspectief op werk.
DOELEN	Meer uitstroom van mbo-leerlingen met opleidingen in de zorg, de haven en de techniek.
OVERTUIGING	Kinderen/jongeren op Zuid komen niet automatisch in aanraking met volwassenen die kunnen dienen als voorbeeld voor de invulling van het werkende leven en met wie zij kunnen reflecteren op wat zij zelf kunnen en willen worden. Ook is het beeld van de arbeidsmarkt te vaak te beperkt.
STRATEGIE VAKMANSCHAP	LOB-programma's op alle (s)bo, vo en mbo- scholen van Zuid Sterk Techniek onderwijs
UITVOERING	Scholen Schoolbesturen Gemeente Vakdocenten Diverse organisaties

Ten overvloede wordt opgemerkt dat het behalen van de School doelen met name aangestuurd worden vanuit de onderwijspartners. Het behalen ervan is echter alleen mogelijk ook als ook in de andere pijlers voldoende voortgang wordt geboekt. Bijvoorbeeld: Wanneer gezinnen het beter krijgen en uitverhuizen omdat er onvoldoende middenklasse woningen zijn dan zal de druk op het onderwijs onverminderd hoog blijven als de nieuwe instroom wederom gezinnen zijn met de nodige problematiek in de thuissituatie en werk. Onder die voorwaarde is heb beeld dat de doelen nog steeds mogelijk zijn.

3. Ontwikkeling van de pijler School

In de aanloop naar NPRZ heeft een team onder leiding van de oud-burgemeesters Wim Deetman en Jan Mans in februari 2011 het advies *Kwaliteitsprong op Zuid*¹ uitgebracht. Op basis daarvan is door de startende partners van NPRZ het programma *Zuid Werkt!* opgesteld en in september 2011 vastgesteld. Daarna zijn er drie uitvoeringsplannen opgesteld. Deetman en Mans adviseren niet alleen focus te leggen op economische versterking en fysieke verbetering, maar het doel ook te richten op talentontwikkeling. Daarbij denken zij vooral aan aandacht voor het wegwerken van taalachterstanden, het ontwikkelen van doorlopende leerlijnen in het onderwijs en het ontwikkelen van specifieke 'soft skills' voor de beroepsbevolking.

In *Zuid Werkt!*², met een beoogde looptijd van twintig jaar, introduceren de partners het ambitieuze concept van de Children's Zone. Dit is een zone die is gericht op excellent onderwijs. Onderdelen hiervan zijn bijvoorbeeld de inzet van tien uur lesuitbreiding en het verstevigen van het aanbod van voorschoolse groepen nul voor kinderen van twee tot vier jaar. Ook wordt in het programma de aanval ingezet op de voortijdige uitval van jongeren uit het onderwijs, met een gerichte inzet op vakmanschap. Onderdeel hiervan zijn extra investeringen in bijvoorbeeld een meerjarig loopbaanoriëntatie-programma, met doorlopende leerlijnen van po naar mbo/hbo en een specifieke

¹ <https://www.nprz.nl/over-nprz/onze-documenten/kwaliteitsprong-zuid-ontwikkeling-vanuit-kracht>

² <https://www.nprz.nl/over-nprz/onze-documenten/werkgelegenheidsmonitor>

focus op de bevordering van vakmanschap. Dat vraagt inzet van gemeente en partners (in het bijzonder de schoolbesturen).

Andere onderwijsonderwerpen bij de start van NPRZ zijn onder andere: een professionaliseringsprogramma voor zittende docenten; de huisvesting voor nieuwe docenten; de intensivering van de ouderbetrokkenheid, de opvoedingsondersteuning en de taalprogramma's voor ouders; de herschikking van de beschikbare middelen op de terreinen zorg en welzijn, met de introductie van gerichte pilotprojecten op Zuid; de realisatie van twee topinstituten; de 100% verzuimaanpak op alle scholen; en een Zuid-breed mentorprogramma.

UITVOERINGSPLAN 2012-2014

Met het eerste uitvoeringsplan van de pijler School wordt een start gemaakt met de daadwerkelijke uitvoering van de plannen en ideeën. Uitgangspunt daarbij is dat onderwijs en werk de belangrijkste motoren zijn van de sociale stijging van burgers. Daarbij wil het toeval dat Rotterdam-Zuid enerzijds verjongt en dat anderzijds - als gevolg van de gelijktijdige vergrijzing in de stad - de vraag naar schoolverlaters met de juiste diploma's toeneemt. Stad en regio staan dus te springen om goed opgeleide vakmensen, vooral in de sectoren zorg, haven en techniek. Dat vereist dat de aanwezige talenten van jongeren op Zuid beter worden ontwikkeld, de voortijdige schooluitval wordt teruggedrongen en de diploma's worden behaald waaraan de arbeidsmarkt behoefte heeft. Zuid kan dan voor een belangrijk deel aan de toekomstige vraag naar geschikte arbeidskrachten voldoen.

De Rotterdamse Children's Zone start in zeven benoemde focuswijken³. Dit zijn de wijken met de grootste achterstanden. Tezamen beslaan zij een gebied met 75.000 inwoners en 18.000 kinderen in de leeftijd van 0 tot 18 jaar. Het gebied telt ruim dertig basisscholen en drie speciale basisscholen. Ook alle vo-scholen in Zuid doen mee. De belofte van de Children's Zone richt zich op het vinden van een goede baan in de toekomst. Daar wil NPRZ voor zorgen. De ambitie richt zich dus op specifieke talentontwikkeling, de hoogst haalbare leerprestaties en de zekerheid van een loopbaanperspectief. In het eerste uitvoeringsprogramma is dat als volgt geformuleerd: Zuid scoort in 2030 op hetzelfde niveau als het G4-gemiddelde en haalt - als tussenstap - in 2020 het gemiddelde niveau van Rotterdam. Daarbij gaat het enerzijds om hogere CITO-scores en anderzijds om een andere verdeling van gediplomeerden naar schooltype op Zuid.

Tevens richt NPRZ zich bij de start van het programma op het '*Kiezen voor Vakmanschap*'. Uitgangspunt hierbij is dat meer jongeren een opleiding in zorg, haven of techniek volgt en dat wie beschikt over een goede werkhouding in principe een baangarantie heeft. Werkgeversvereniging Deltalinq is zelfs bereid die garantie ook daadwerkelijk aan jongeren van Zuid te verstrekken. Dit dient een groot belang van de leerlingen. Verkeerde studiekeuzes vormen immers belangrijke redenen voor ongewenste schooluitval. In het eerste uitvoeringsprogramma zijn de doelen op dit gebied als volgt geformuleerd: 35% van de mbo-leerlingen volgt een opleiding in de techniek en 15% van de mbo-leerlingen volgt een opleiding in de zorg.

UITVOERINGSPLANNEN 2015-2018 en 2019-22

In het tweede en het derde uitvoeringsplan zijn de lijnen overeind gebleven die in het eerste uitvoeringsplan zijn uitgezet. Dat is consistent en past bij een programma met een looptijd van twintig jaar. Overigens worden de doelen - waar dat nodig is - in de uitwerking van de plannen verder verdiept, verbreed of aangescherpt. Juist op het gebied van onderwijs is het immers van groot belang het ingezette beleid gedurende langere tijd voort te zetten. Dat leidt tot betere onderwijsresultaten. De doelstellingen voor de Children's Zone en het Vakmanschap uit het eerste uitvoeringsprogramma

³ Afrikaanderwijk, Bloemhof, Carnisse, Charlois, Feijenoord, Hillesluis en Tarwewijk

blijven in het tweede programma dus gehandhaafd. In het derde plan vindt een verschuiving in de aandacht van een deel van het programma plaats. Daar waar eerst vooral de bevordering van de kwaliteit en de professionaliteit van de school en de leerkracht centraal staan, wordt daarna meer en meer aandacht gevraagd voor de aanpak van het alsmat toenemende lerarentekort. Dat tekort heeft een grote impact op het bereiken van de doelstellingen van NPRZ.

4. Behaalde resultaten van de pijler School

In dit hoofdstuk wordt ingezoomd op de belangrijkste interventies die binnen de beide oogmerken van de pijler School in gang zijn gezet. Deze interventies leggen de basis voor het bieden van een goede school- en maatschappelijke carrière aan de kinderen/jongeren van heel Zuid en in die van de focuswijken in het bijzonder, in een gezamenlijke inspanning van ouders, basisscholen en andere partners.

Children's Zone: van leertijdverlenging naar Dagprogrammering

Leertijdverlenging is een interventie waarop binnen de Children's Zone sinds de start van NPRZ stevig is ingezet. Daarbij gaat het om verlenging van de lesdag op scholen en het uitbreiden van de onderwijsweek. Doel is de kinderen op Zuid een vergelijkbare dagbesteding te bieden als kinderen in de andere G4-steden. Om te beginnen worden daartoe op alle scholen in de zeven focuswijken nulgroepen ingericht die kinderen vanaf twee jaar voorbereiden op het basisonderwijs. Dit dient op termijn een bijdrage te leveren aan verhoging van de CITO-scores.

Daarnaast is direct vanaf de start van het programma op achttien van de ruim dertig basisscholen extra lestijd ingevoerd. Na drie schooljaren waren vervolgens alle scholen zo ver. De extra lestijd bedroeg in het eerste jaar zes tot tien uur (gemiddeld vijfenhalf) per week. Door de jaren fluctueerde dit aantal vervolgens tussen zes en zes en een half uur gemiddeld per week. Dat het aantal uren aanvankelijk niet groter werd, is te wijten aan diverse uitvoeringsproblemen waarmee scholen te kampen kregen – vooral vanwege onvoldoende onderwijs- en begeleidingscapaciteit (lerarentekort!). Inmiddels zijn de meeste scholen er echter in geslaagd de afgesproken tien uur extra lestijd (grotendeels) te verzorgen. Scholen richten de extra lestijd naar eigen inzicht in, maar de leertijdverlenging en Dagprogrammering kent in beginsel een aantal belangrijke componenten. Op de eerste plaats taal en rekenen, maar ook: huiswerkbegeleiding, studievaardigheden, Engels, beroepen- en loopbaanoriëntatie, informatietechnologie, techniek, voeding, kunst & cultuur en sport- en bewegingsonderwijs.

Thuisbasis op Orde: Wijkteams

Een andere interventie van de Children's Zone is het op orde brengen van de thuisbasis van kinderen. Excellente scholen zijn niet voldoende. Ook buiten de school dienen kinderen optimaal ondersteund te worden. Daarom zijn voor het beter en sneller adresseren van problemen de wijkteams opgericht en vanaf 2012 in het verzorgingsgebied op Zuid geïntroduceerd. Deze teams werken met een frontlijnaanpak, waarbij de school geldt als *voorkeursvindplaats* voor gezinsproblemen. Wanneer problemen niet met het schoolmaatschappelijk werk kunnen worden opgelost, kan via de school een multidisciplinair wijkteam worden ingeschakeld. Dit team adresseert de problemen direct en integraal, zonder bureaucratie. De focus ligt daarbij op het hele gezin.

Het wijkteam brengt structuur aan en biedt opvoedingsondersteuning. Daarbij geldt de formule: voordoen, samen doen, zélf doen. De geboden hulp dient ertoe te leiden dat het gezin de basis van hun huishouding op orde krijgt. Dat is immers een voorwaarde om adequaat te kunnen deelnemen aan school- en andere activiteiten. De wijkteams richten zich op de preventie én de tijdige signalering en oplossing van problemen. De hulp die wijkteams bieden varieert van onderwijsondersteunende

vaardigheden voor ouders tot zwaardere tweedelijns hulpverlening, toeleiding naar schuldhulpverlening en preventieve hulp bij het aanbrengen van structuur in het gezin. Uiteindelijk moet de ondersteuning door wijkteams leiden tot betere school- en leerprestaties en een beter toekomstperspectief voor de kinderen/jongeren op Zuid.

Aanvankelijk is het aantal zorgmeldingen groter dan de capaciteit van de wijkteams kan verwerken. De inzet van integraal opererende wijkteams blijkt tijd te kosten. Capaciteit blijft af en aan een kwetsbaar punt, zeker omdat er onvoldoende capaciteit overblijft om gezinnen in een preventieve fase te bereiken. Bovendien verschilt de werkwijze per school en stellen zowel scholen als ouders zich in het begin terughoudend op. De wijkteams zetten in op vroegtijdige interventies. In samenwerking met andere partijen (o.a. gemeente, politie, huisartsen, uitkeringsinstanties) wordt ook ingezet op het aanpakken van overlast, de gezinsbegeleiding van criminele jongeren, het oplossen van niet-medische problemen en de arbeidsmarkttoeleiding van mensen met een uitkering.

In eerste instantie hebben de wijkteams tot doel via de scholen 25% van de kinderen te bereiken. In 2018 is dit doel bijgesteld naar een bereik van 25% van de kinderen, ongeacht de vindplaats. De school blijft wel voorkeursvindplaats.

Met de komst van extra geld in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) om de invloed van corona op de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van leerlingen en studenten, te compenseren is het mogelijk geworden verdergaande stappen te maken op het gebied van het inrichten van School-Zorg-Teams op scholen met een hoge schoolweging. Deze School-Zorg-Teams hebben tot doel de samenwerking tussen schoolmaatschappelijk werk, het wijkteam en de school te intensiveren. Extra capaciteit en afspraken over de samenwerking zijn hierbij de basis. Door een betere samenwerking tussen verschillende professies wordt beoogd beter en consequenter te voorzien in preventie, vroegsignalering en lichtere vormen van hulpverlening op scholen.

Vakmanschap: LOB (loopbaanoriëntatie- en begeleiding)

In het NPRZ heeft vakmanschap de toekomst. Kinderen/jongeren op Zuid komen niet als vanzelfsprekend in aanraking met volwassenen met wie zij kunnen reflecteren op hun arbeids- en loopbaanambities. Zij missen vaak inspirerende rolmodellen. Bovendien hebben zij (en hun ouders) te vaak een beperkt beeld van de arbeidsmarkt en hun mogelijkheden daarop. Onderwijs, bedrijfsleven en gemeente werken daarom sinds het eerste uitvoeringsplan samen in het stimuleren van leerlingen/studenten - maar ook jongeren die reeds uit het onderwijs zijn gevallen - tot het volgen van een opleiding, bij voorkeur in de zorg, de techniek en de haven.

Voor het verwezenlijken van de doelstellingen wordt ingezet op Loopbaanoriëntatie en -Begeleiding (LOB). Doel hiervan is leerlingen een opleiding te laten kiezen - en afronden - die niet alleen goed bij hen past, maar tevens resulteert in een aantrekkelijk (loop)baanperspectief.

In aanvang is de afspraak gemaakt dat elke school in Rotterdam-Zuid een reeks LOB-activiteiten in haar curriculum opneemt en uitvoert – tot en met 2015 is daarvoor een rijkssubsidie beschikbaar. Het LOB-programma bestaat uit de volgende drie hoofdonderdelen:

- informeren, ervaren en sturen op keuzes;
- opleiden voor Zuid; en
- training en scholing van leerkrachten.

Leerlingen/studenten hebben een aantal keuzemomenten op weg naar een diploma, met een arbeidsmarktqualificatie. Dat begint steeds met een periode van oriëntatie en bewustwording, gevolgd door een keuze. Sinds het tweede uitvoeringsplan organiseert NPRZ activiteiten die erop zijn

gericht leerlingen/studenten te ondersteunen in de verschillende overgangsmomenten. Daarbij gaat het om stages en leerwerkplekken die leerlingen helpen in de ontwikkeling van werknemersvaardigheden, maar ook om werkgevers die arbeidsmarktperspectief van leerlingen/studenten ondersteunen met het aanbieden van carrièrestartgaranties.

In 2016 is door de Europese Unie aan NPRZ voor het BRIDGE⁴-programma een subsidie toegekend van €4,9 miljoen. Deze middelen zijn gebruikt voor een versnelde invoering van het LOB-programma – en het doen van onderzoek naar het vertrouwen in de effectiviteit van het LOB-programma. Het BRIDGE-programma zorgt voor een samenhangend en doorlopend loopbaanoriëntatie en begeleidingsproces voor kinderen/jongeren van de basisschool tot en met de arbeidsmarkt.

De schaarste op de arbeidsmarkt - en dus het loopbaanperspectief - in de mbo-sectoren zorg, logistiek en techniek blijft voorlopig groot. De vraag naar personeel voor werkgevers - ook voor de NPRZ-partners - neemt ook toe. Daarom worden vanaf het derde uitvoeringsplan opleidingen met een AanDeBak-garantie bij de NPRZ-partners meegenomen in het LOB-programma.

Het NPRZ zet zich in voor het overtuigen van leerlingen - en hun ouders - van de grote waarde van een mbo-opleiding in de techniek of de zorg voor de kansen op de arbeidsmarkt en een welvarende toekomst. Belangrijk daarbij is het geven van tijdige voorlichting, bij voorkeur zelfs voordat leerlingen hun profielkeuze moeten maken. Daarmee worden steeds meer leerlingen bereikt.

Vooraf in het voortgezet onderwijs zijn goede slagen gemaakt in het aanbieden van LOB-activiteiten. Vanaf schooljaar 2017-2018 doet elke school op Zuid eraan mee, totdat de coronapandemie roet in het eten gooit.

Vakmanschap: Tech op Zuid

In het programma 'Tech op Zuid' - vanaf 2020 gefinancierd door het Rijk - worden jongeren geënthousiasmeerd en gestimuleerd in het kiezen voor een gerichte beroepsopleiding en een loopbaan in de techniek. Het programma zet zich tevens in voor verbetering van de kwaliteit en aantrekkelijkheid van het voorbereidende beroepsonderwijs, de doorstroom tussen techniek-opleidingen en de aansluiting van de onderwijsinhoud op de vraag van de arbeidsmarkt. Daarnaast ondersteunt Tech op Zuid in samenhang met het BRIDGE-programma de basisscholen op Zuid met lesprogramma's en onderwijsmaterialen. Ook worden de technische vmbo-beroepsopleidingen geactualiseerd, zodat een hoogwaardig en toekomstgericht onderwijsaanbod beschikbaar is dat aansluit bij de vraag van werkgevers. Tech op Zuid werkt met BRIDGE en andere partners aan de promotie van de technieksector en aan de verbetering van de samenwerking tussen vmbo- en mbo-scholen, bedrijven en andere partners.

Children's Zone: overige interventies

In de Children's Zone gaat veel aandacht naar leertijdverlenging en hulp in de thuissituatie. Maar er is daarnaast ook gekozen structurele aandacht voor de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs en de schoolcarrière van de leerlingen van Zuid.

Onderwijskwaliteit: gevarieerd onderwijsaanbod en grote ouderbetrokkenheid

Als onderdeel van de regiodeal heeft NPRZ zich ingezet voor de profilering van vo-scholen op Zuid. Doel is het tot stand brengen van een sterk en gevarieerd vo-aanbod op Zuid dat aantrekkelijk onderwijs verzorgt voor de huidige en toekomstige bewoners. De drie grote schoolbesturen BOOR, LMC-VO en CVO en de gemeente Rotterdam hebben in 2018 hiervoor samen een plan ontwikkeld

⁴ Building the Right Investments for Delivering a Growing Economy

waarmee het onderwijsaanbod breder, veelzijdiger en toekomstbestendig wordt. Dat plan is in uitvoering en meerdere scholen hebben hun onderwijsaanbod inmiddels uitgebreid.

Ook de profilering van de po-scholen op Zuid is onderdeel van de kwaliteitsverbeteringsslag. In het kader van het Integraal Huisvestingsplan zijn bijvoorbeeld per gebied verschillende oplossingen bedacht voor de optimalisering van scholen in verhouding tot hun capaciteitsbehoefte. Ook wordt gekeken naar de eventuele samenvoeging van scholen, als gevolg van de veranderende bevolkingspopulatie.

Zuid zet een plus op het stedelijk programma 'Beste Leraren'. Dit is een gezamenlijk programma van onderwijssectoren, opleidingen, kennisinstituten en de gemeente gericht op de aanpak van lerarentekort en op het investeren in de kwaliteit van onderwijzend personeel. Het programma kent de volgende vier actielijnen:

1. Vergroten van de instroom van onderwijzend personeel en studenten.
2. Beperken van de uitstroom van onderwijzend personeel.
3. Professionaliseren en binden van onderwijzend personeel aan de stad.
4. Beter organiseren van het onderwijs.

Er wordt onder andere ingezet op het ontzorgen van leraren, het verhogen van de instroom van PABO-studenten, het verlenen van voorrang aan leraren op de woningmarkt en het verschaffen van extra financiële ruimte voor het anders organiseren van het onderwijs (o.a. Rotterdams Goud). Daarnaast zijn in schooljaar 2020-2021 de Rotterdamse scholen voor basisonderwijs en speciaal onderwijs begonnen met het inzetten van de maatregelen uit het plan 'Slim Organiseren'⁵. Deze maatregelen zijn bedoeld om het lerarentekort terug te dringen met behoud of verbetering van de onderwijskwaliteit.

Voor het succes van de pijler School is ook actieve ouderbetrokkenheid een belangrijke voorwaarde. Daartoe is onder andere in 2014 een project gestart waarin meerdere scholen in verschillende rondes zijn geholpen bij met de invoering van het programma ouderbetrokkenheid 3.0 waarmee de concrete vormgeving en inrichting van de ouderbetrokkenheid als structureel en integraal onderdeel in de permanente schoolontwikkeling. Ook langs andere wegen (o.a. de uitvoering van een Oudertop; het actief betrekken van ouders bij loopbaanactiviteiten in de overgang van vmbo naar mbo; het opnemen van ouderbetrokkenheid als voorwaarde voor schoolsucces in de lerarenopleiding) is steeds gewerkt aan het versterken van de betrokkenheid van ouders bij de schoolloopbaan en de beroepskeuze van hun kinderen.

In de voorbije jaren zijn er initiatieven vanuit de scholen gestart, bijvoorbeeld Rotterdams Goud. Dit is een driejarig pilotproject gebaseerd op de succesvolle Amerikaanse 'Uncommun Schools'-methode en is gebaseerd op drie factoren:

1. De leerkracht staat centraal: zij maken het verschil
2. Keuzes in het curriculum: terug naar de kern van het onderwijs en burgerschapsvorming.
3. Gedragcultuur: een cultuur die altijd gericht is op leren.

Het project bindt de strijd aan tegen kansenongelijkheid op zeven scholen in Rotterdam waarvan vijf scholen op Zuid. Rotterdams Goud staat voor excellent onderwijs aan kinderen met een grote prestatiekloof en is erop gericht kinderen het beste uit zichzelf te laten halen. Het zet in op bevlogen leerkrachten, met plezier in hun werk, een duidelijke gedragcultuur en hoge uitstroomniveaus. Daarnaast hebben de scholen een inhoudelijke en een organisatorische schoolleider, een ib'er en een

⁵ [plan_slim_organiseren_po_rotterdam_april_2020_0.pdf \(poraad.nl\)](#)

leerlingendecaan. De decaan houdt zich uitsluitend bezig met het gedrag van de leerlingen en vormt de verbinding tussen zorg en onderwijs.

Een ander voorbeeld is het *'Meesterlab'* dat in 2019 in Rotterdam-Zuid is ontstaan. Dit is een netwerk van schoolleiders die verbonden zijn aan verschillende schoolbesturen en waarvan de scholen op Zuid zijn gesitueerd. In het lab gaan deze schoolleiders met elkaar en programmabureau NPRZ in gesprek over de specifieke vraagstukken die de context van de omgeving van hun school met zich meebrengt voor het bieden van goed onderwijs en vervolgens over wat er nodig is om dat goede onderwijs vorm te geven. De onderliggende vraag is daarbij steeds: Wat hebben leerlingen in een gebied waar de cumulatie van problematiek zo groot is als in Rotterdam-Zuid naast dagprogrammering en school-zorg-Teams op school nodig om zich cognitief, sociaal-emotioneel en qua brede vorming optimaal te kunnen ontwikkelen en de inzet van welke interventies zijn het meest effectief om die optimale ontwikkeling te bereiken?

Waar mogelijk wordt tevens getracht de onderwijspraktijk te koppelen aan onderzoek en opleiding. De kennisagenda is als beproefde werkwijze gehanteerd voor het thema Taal. Met de formulering van de Kennisagenda Rotterdam Children's Zone is op initiatief van het netwerk en in samenwerking met schoolbestuurders, onderzoekers en lerarenopleiders focus aangebracht in een veelheid aan thema's en vraagstukken. De kaders van de agenda zijn inmiddels vastgesteld en de volgende stap is het toevoegen van activiteiten aan de agenda.

Onderwijskwantiteit: meer goede uren op school en in de vrije tijd

Naast de inzet op lestijdverlenging en Dagprogrammering voor het stimuleren van hogere onderwijsresultaten en de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen, heeft het programma de ambitie zo veel mogelijk 2- en 3-jarige doelgroepkinderen te laten participeren in de voorschoolse educatie (VE) zodat zij ook meer goede uren krijgen. Ouders kunnen via het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) recht krijgen extra gratis uren (6 of 8) *spelen en leren* voor hun peuter. Om te beoordelen of een peuter voor deze extra gratis uren *spelen en leren* in aanmerking komt, kijkt het CJG bij 14 of 24 maanden naar de ontwikkeling van het kind, de taal die thuis wordt gesproken en naar het opleidingsniveau van de ouder die de meeste zorgtaken heeft. Ook peuters waarvan de ouders gebruikmaken van schuldsanering op grond van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening of de Wet schuldsanering natuurlijke personen kunnen 16 uur per week gratis naar de voorschool. Deze ouders hoeven dan geen ouderbijdrage te betalen. Ondanks deze en een aantal andere inspanningen is het bereik van de doelgroepeuters op Zuid vooralsnog niet voldoende.

Schoolcarrière

Het programma *'Mentoren op Zuid'* (MoZ) is eveneens een belangrijke interventie onder het kopje schoolcarrière. In dit programma zijn studenten van de Hogeschool Rotterdam en sinds 2020 ook mbo studenten mentor van vooral middelbare-schoolleerlingen maar ook steeds vaker van basisschoolleerlingen in diverse leeftijdscategorieën. De studenten begeleiden hele klassen kinderen en jongeren uit Rotterdam Zuid één op één op het gebied van talentontwikkeling, sociale- en studievaardigheden, zelfvertrouwen en loopbaanoriëntatie. Het programma is in toenemende mate een onderdeel van het reguliere curriculum van de opleidingen. Gedurende een half jaar treedt de mentor op als rolmodel voor de leerling/student. Zij werken op wekelijkse basis samen, waarbij de wensen en behoeften van de leerling/student steeds het uitgangspunt zijn.

5. Monitoring en onderzoek

Voor de pijler School wordt veel geïnvesteerd in onderzoek. Zo wordt jaarlijks met de Basismonitor Onderwijs NPRZ - en andere aanvullende analyses - de voortgang van de pijler School gemeten, teneinde zicht te krijgen op de effectiviteit van het programma. Die worden vanaf het begin van het programma uitgevoerd door onderzoekers van Risbo-EUR en OBI-gemeente Rotterdam namens de kenniswerkplaats Rotterdams Talent.

De ontwikkelingen op het terrein van taal en rekenen worden bij leerlingen op Zuid met de basismonitor gevolgd aan de hand van de eindtoets in groep 8. Het meten van sociale en maatschappelijke competenties is ingewikkeld. Het blijkt lastig dit op een representatieve wijze te onderzoeken.

Voor de interventie van Dagprogrammering wordt twee keer per jaar een outputmeting gedaan. Per school wordt opgehaald hoeveel extra uren zijn ingeroosterd, hoeveel kinderen daaraan deelnemen en wat op hoofdcategorieën de inhoud van die extra uren is. Aanvullend start NPRZ in 2022 met een evaluatie van de Dagprogrammering in het primair en voortgezet onderwijs, in de vorm van een op kwaliteitsverbetering gerichte schouw. Hiermee wordt op een aantal scholen een - deels objectief en deels subjectief - beeld gevormd van het effect van de Dagprogrammering en de verbetermogelijkheden in relatie tot de hoofddoelen en de doelen die de scholen zelf formuleerden en om antwoord te krijgen op de vraag wat er te verbeteren is in de Dagprogrammering.

In het schouwstelsel participeren de schoolleider, een aantal leerkrachten, de interne begeleider en het schoolzorgteam, maar ook de kinderen zelf en hun ouders worden om input gevraagd. De schouw vindt plaats in de context van het reguliere schoolaanbod, de andere NPRZ-interventies (beste leraren, onderwijshuisvesting, LOB) en het specifieke school- en gemeentebestuur (PPO, NPO). Een pilot onderzoek naar de meerwaarde van datagedreven werken voor scholen op Rotterdam-Zuid is niet gestart. Geprobeerd is de basismonitor aan specifieke scholen te koppelen. Vanwege allerlei privacyregels (bijvoorbeeld de minimale steekproefgroottes van CBS) is het gebruik van data op scholen echter ingewikkeld.

6. Ontwikkeling Governance

De pijler School kent relatief veel participerende partijen. Zo'n vijftientig besturen van Voorschoolse Educatie en Kinderopvang tot en met Erasmus Universiteit nemen deel en het gebied kent ongeveer honderd schoollocaties. De diverse besturen en onderwijssectoren zijn vanaf het begin verenigd in de Onderwijstafel (OT). Hierin wordt de voortgang van het programma en de interventies besproken en besluiten geaccordeerd.

Daarnaast is vanaf de start van de pijler School gewerkt met twee werkgroepen. Eén voor de Children's Zone en één voor Vakmanschap. Deze werkgroepen werden voorgezeten door een bestuurder en alle schoolbesturen zijn vertegenwoordigd, meestal door een schooldirecteur. Het idee was dat afspraken worden doorgeleid naar collega-schooldirecteuren. In de praktijk blijkt dit echter niet altijd effectief. Tevens is voor Vakmanschap vanaf het begin een programmaleider beschikbaar, met een aantal door de BRIDGE-subsidie gefinancierde medewerkers. Voor de Children's Zone was deze constructie er niet.

Bij de start van het Uitvoeringsprogramma 2019-2022 zijn twee aanpassingen gedaan in de governance. Voor het verlichten van de druk op de uitvoering zijn twee stuurgroepen ingericht. Eén voor de Children's Zone en één voor Vakmanschap. Hier maken vertegenwoordigers van de schoolbesturen, het NPRZ-programmabureau en de gemeentelijke onderwijsafdeling deel van uit. In de Stuurgroep Children's Zone zijn ook wijkteams en welzijn vertegenwoordigd.

Daarnaast is voor Dagprogrammering en schoolondersteunende zorg een opgaveteam ingericht. Op deze wijze wordt de schooldirecteuren een klankbordrol verschaft en kunnen gemeente en schoolbestuurders sturing geven aan de uitvoering. Een zeer belangrijke rol van het opgave team is daarbij het zo veel mogelijk ontzorgen van de scholen. Deze aanpassingen functioneren al een eind naar verwachting al zien we dat met name in de CZ stuurgroep de sturing op de samenwerking tussen zorg/welzijn en de scholen beter kan.

De overige in het uitvoeringsplan afgesproken activiteiten die niet onder een van deze stuurgroepen en opgaveteams vallen koppelen rechtstreeks aan de Onderwijstafel terug. In de praktijk van de teamsvergaderingen van de afgelopen corona jaren is dit echter niet van grond gekomen. De onderwerpen worden vaak ook behandeld in gemeente brede sectorkamers maar er is dan vaak slechts beperkt tot geen aandacht voor de specifieke behoeften van Zuid. Er zit nog een gat op aansturing ambities in het voortgezet onderwijs. Bekeken wordt wat de minst belastende opties zijn om hier verbetering in aan te brengen. In de pijler werk zijn ook afspraken gemaakt over het startcollege (MBO niveau 1). Dat staat momenteel op geen enkele overlegtafel geagendeerd. Kortom bij het maken van de afspraken voor de komende jaren is het ook nodig weer een goed te kijken of de governance (nog) voldoende aansluit en ondersteunend is aan het behalen van de afspraken en doelen.

7. Gerealiseerde Effecten

Children's Zone

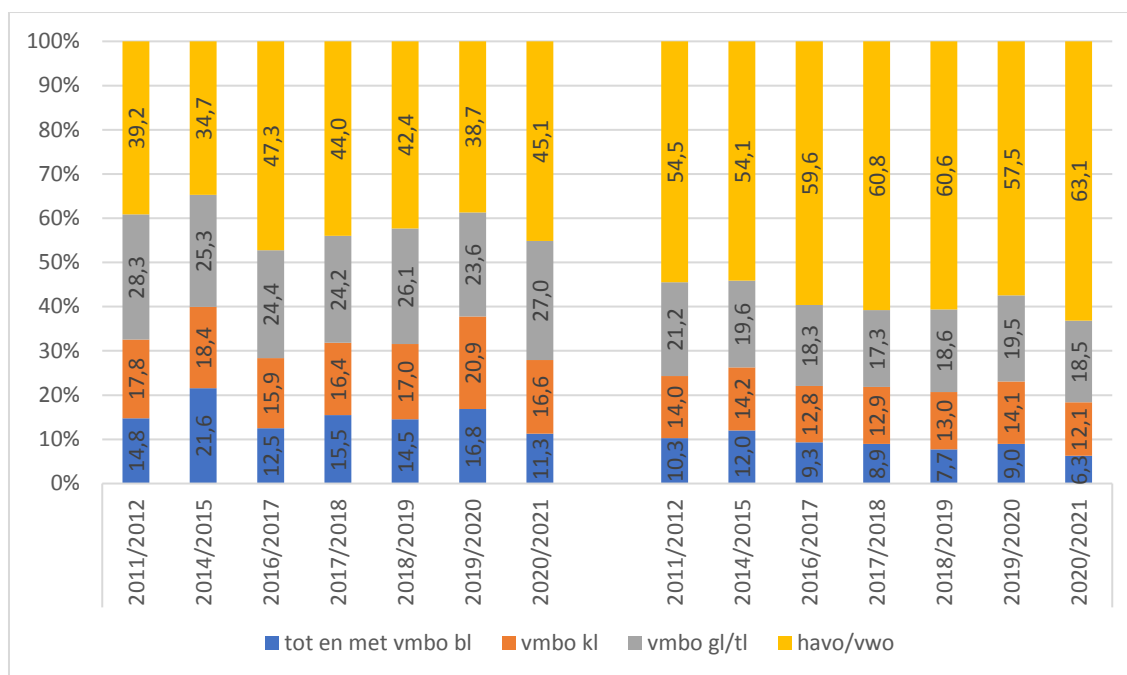
Doelstelling: (Cito-)eindtoetsresultaten (en referentieniveaus) en schooladviezen po op niveau G4

In de eerste jaren is gewerkt met CITO-eindtoetsresultaten. Omdat echter in de loop van het programma steeds meer scholen met andere (met name IEP) eindtoetsen gingen werken, was de eindtoetsscore niet langer een goede indicator. In navolging van de Onderwijsinspectie is vervolgens de stap gezet naar referentieniveaus. Omdat bij het hanteren hiervan nog ijkproblemen worden ervaren, zijn op dit moment alleen de eindadviezen van de scholen beschikbaar.

Gesteld kan worden dat tot drie jaar geleden sprake is van een gestage verbetering van de eindtoetsresultaten door de jaren heen. In 2017/18 tot en met 2019/20 (eerste coronajaar) is echter een terugval opgetreden. Voor het jaar 2020/2021 is er echter weer een grote positieve stap gezet ten aanzien van de schooladviezen. Momenteel zijn er geen toetsresultaten beschikbaar deze worden met terugwerkende kracht herijkt. De opgetreden terugval wordt gerelateerd aan het oplopende lerarentekort en de coronapandemie. Overigens kunnen de scholen op Zuid nog steeds eindresultaten overleggen die even goed - of zelfs beter - zijn dan die van G4-scholen met een vergelijkbaar schoolgewicht. De doelgroepeuters van de VE worden echter nog slechts in beperkte mate bereikt en ook de beheersing van de Nederlandse taal in de thuissituatie is nog niet op niveau. De opdracht voor het basisonderwijs blijft dus onverminderd groot. De wegingsfactor is bijvoorbeeld nog fors hoger dan het gemiddelde van de G4.

In de volgende tabel staan de eindadviezen van groep 8 per jaar weergegeven:

Eindadviezen groep 8

Voor het verkrijgen van meer inzicht in de factoren waarop de schoolweging is gebaseerd is in het kader van de midterm aanvullend onderzoek gedaan door RISBO/OBI. CBS hanteert hiervoor vijf indicatoren/kenmerken⁶ die het risico op een onderwijsachterstand van een leerling het best voorspellen. Hieronder gaan we in op de belangrijkste conclusies van uit het rapport 'Onderwijsindicatoren in Rotterdam-Zuid 2011-2021' (het aanvullend onderzoek). Het rapport geeft een gedetailleerder beeld van de diverse indicatoren die zijn onderzocht en vergeleken en is meegestuurd.

Opleidingsniveau moeders: Over het geheel genomen is geen sprake van een duidelijk verschil in de ontwikkeling van het opleidingsniveau van de moeders in Rotterdam-Zuid in vergelijking met de vier grote steden. Er is dus ook geen sprake van een oplopende of juist kleiner worden achterstand voor deze factor.

Opleidingsniveau vaders: Over het geheel genomen neemt de achterstand van het opleidingsniveau van de vaders in Rotterdam-Zuid iets toe, in vergelijking met de vier grote steden.

Herkomst: Vanaf 2011 neemt het aandeel leerlingen met een Nederlandse herkomst in Rotterdam-Zuid sterker af dan in de vier grote steden. Dit duidt erop dat de verschillen tussen Rotterdam-Zuid en de vier grote steden in de afgelopen jaren groter zijn geworden.

Schuldsanering: Slechts een zeer beperkt deel van de leerlingen heeft hiermee te maken. Het aandeel leerlingen uit een huishouden in de schuldsanering, neemt in Rotterdam-Zuid echter sinds 2011/2012 niet af, terwijl dat in de vier grote steden wel het geval is. De aantallen leerlingen zijn echter dermate beperkt dat in absolute termen weinig verandering te constateren is in de ontwikkeling van de schuldsaneringspopulatie. Dat slechts een beperkt aantal gezinnen met schuldsanering te maken heeft, betekent echter niet dat de schuldenproblematiek op Rotterdam-

⁶ 1) Opleidingsniveau van de ouders, 2) het gemiddelde opleidingsniveau van alle moeders op school, 3) Land van herkomst van de ouders, 4) Verblijfsduur moeder in Nederland en 5) Schuldsanering gezin

Zuid meevalt. Uit ander CBS-onderzoek blijkt dat 22 procent van de huishoudens in Rotterdam-Zuid met problematische schulden kampt. Dit percentage ligt veel hoger dan gemiddeld in de G4.

Verblijfsduur moeder: De verblijfsduur van de moeder speelt een beperkte rol in het model. Het effect ervan is bovendien moeilijk te duiden. De leerlingen met moeders die tussen de vijf en tien jaar in Nederland verblijven hebben een hogere voorspelde score dan leerlingen van moeders die korter dan vijf jaar in Nederland wonen, maar óók dan leerlingen van wie de moeders langer dan tien jaar in Nederland wonen. Daar komt nog bij dat het aandeel leerlingen met moeders met een verblijfsduur van vijf tot tien jaar vrijwel niet verandert, zowel in Rotterdam-Zuid als in Nederland.

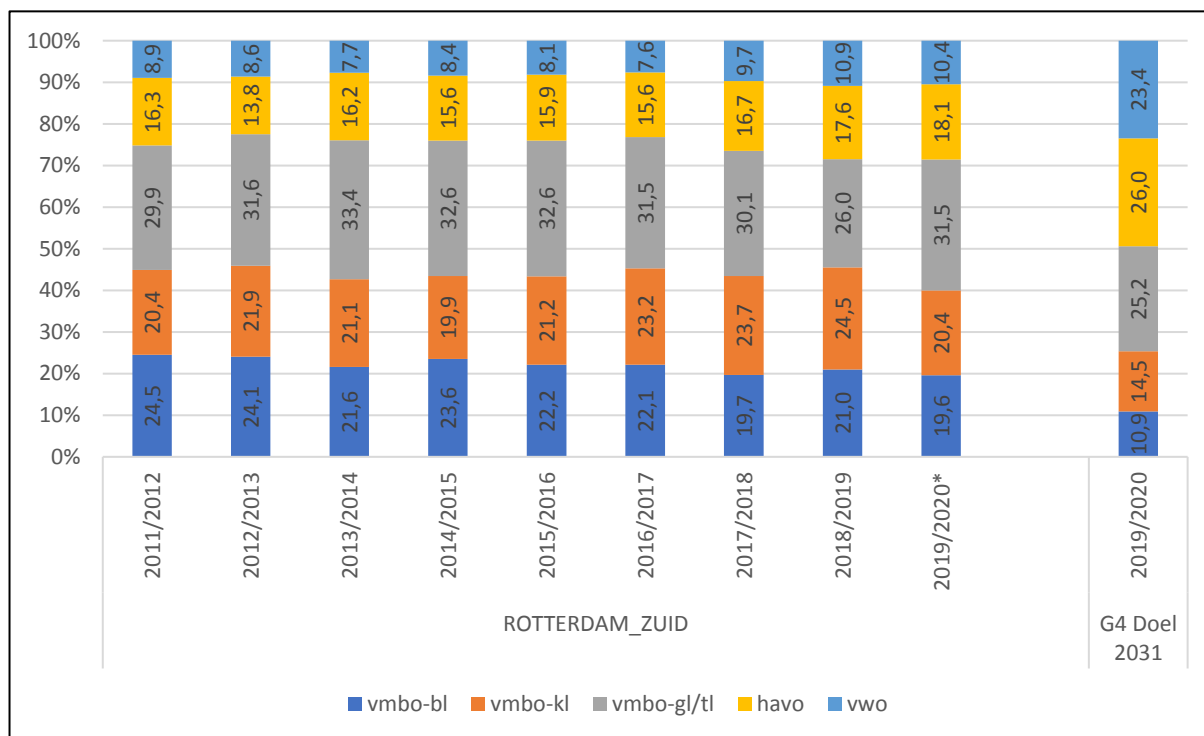
Om een betere voorstelling te geven van de aantallen is een rekensom gemaakt van het aantal kinderen in een gemiddelde klas van 25 leerlingen (zie tabel). Dit geeft een eerste beeld van de omvang van de capaciteit van te organiseren hulp die rondom gezinnen nodig. Daarbij gaat het niet alleen om de hulp zelf op school en/of in de thuissituatie maar ook in de capaciteit die nodig is om de gezinnen te bereiken.

aantal kinderen in een klas van 25 kinderen in 2020	Focuswijken	NPRZ	Overig Rdam	Rotterdam	G4	Nederland		Vershil aantal kinderen in een klas van 25 kinderen in 2011 en 2020	Focuswijken	NPRZ	Overig Rdam	Rotterdam	G4	Nederland
Moeders met lage opleiding	7,8	6,7	4,0	4,9	4,3	2,7		Moeders met lage opleiding	-3,0	-1,9	-1,7	-1,8	-1,7	-0,4
Moeders met hoge opleiding	6,0	6,2	11,4	9,7	12,1	11,7		Moeders met hoge opleiding	3,3	2,6	4,0	3,6	4,0	3,8
Vaders met lage opleiding	6,6	5,9	4,0	4,6	4,3	2,9		Vaders met lage opleiding	-1,2	-0,3	-0,7	-0,6	-0,8	0,1
Vaders met hoge opleiding	4,6	4,6	9,9	8,1	10,6	10,2		Vaders met hoge opleiding	2,1	1,4	2,8	2,4	3,1	2,1
Vaders onbekend	4,3	4,7	2,8	3,4	2,5	1,2		Vaders onbekend	-2,6	-2,8	-3,5	-3,2	-3,3	-4,2
Herkomst Nederland	3,7	5,4	12,2	9,9	11,1	19,4		Herkomst Nederland	0,2	-1,2	-0,3	-0,5	-0,8	-1,4
Herkomst Suriname en Antillen plus Turkije	9,2	8,8	4,5	5,9	4,5	1,5		Herkomst Suriname en Antillen plus Turkije	-2,1	-0,5	-0,6	-0,6	-0,7	0,0
verblijfsduur tot 5 jaar	1,9	1,7	1,0	1,2	1,4	0,8		verblijfsduur tot 5 jaar	0,3	0,7	0,4	0,5	0,6	0,5
verblijfsduur 5-10 jaar	2,5	2,1	1,2	1,5	1,6	0,9		verblijfsduur 5-10 jaar	-0,2	0,0	-0,2	-0,2	-0,2	0,1
Schuldhelpverlening	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2		Schuldhelpverlening	0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1
Problematische schulden	nb	5,5		3,9	3,4	1,9		Problematische schulden (2015)				-0,2	-0,5	-0,3

Doelstelling: Uitstroom gediplomeerden vo op niveau G4

Om deze doelstelling te monitoren kijken we naar de uitstroom aan het eind van het voortgezet onderwijs. Een voorbeeld hiervan is het percentage gediplomeerden richting havo en vwo. Vanaf het schooljaar 2017/18 zijn voor het eerst resultaatverbeteringen zichtbaar in het voortgezet onderwijs. Het percentage havo/vwo-gediplomeerden is langzaam gestegen van 25,2% in 2011/12 naar 28,5% in 2019/2020.

% gediplomeerde leerlingen in het voortgezet onderwijs naar schooltype

Het effect van de coronajaren (2019/2020 en 2020/2021) is in het vo nog niet volledig zichtbaar, omdat sprake is van enige vertraging in de beschikbaarheid van de cijfers.

Tevens is nog een aantal andere indicatoren gebruikt voor het meten van de doelstellingen van de Children's Zone:

- VE: gelijktrekken van deelname 3-jarige doelgroeppeuters van Zuid aan VE naar niveau van de stad. Bereik op 1-10-2021 is:
 - Stedelijk 79%
 - Charlois 76%
 - Feijenoord 80%
 - IJsselmonde 73%
- %-afstroom t.o.v. het oorspronkelijke schooladvies: van 21% in 2011/12 naar 17% in 2020/21
- %-leerlingen in klas 3 van HAVO/VWO: van 25.8% in 2011/12 naar 31.3% in 2020/21 (voorlopig cijfer)
- %-mbo-studenten op mbo-niveau-3 & -4 van totaal-mbo: van 61.2% in 2011 naar 72% in 2020/21
- %-gediplomeerde-studenten op mbo-niveau-3 & -4 van totaal-mbo: van 52% in 2011/12 naar 57% in 2020/21
- %-jongeren-met-startkwalificatie in leeftijdscategorie 18-22 jaar: van 48% in 2011 naar 59% in 2020 (voorlopig cijfer)
- %-nieuwe-voortijdige-schoolverlaters: van 4.2% in 2012/13 naar 2.6% in 2019/20

Ook is een aantal indicatoren gehanteerd voor de ontwikkelingen in de context:

- %-kinderen-op-de-basisschool-met-laagopgeleide-ouders: van 41% op 1 oktober 2011 naar 23.2% op 1 oktober 2019

- %-kinderen-tot-18-jaar in een huishouden met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum ten opzichte van alle kinderen tot 18 jaar in een huishouden: 29% in 2011 naar 22.1% in 2020 (voorlopig cijfer)

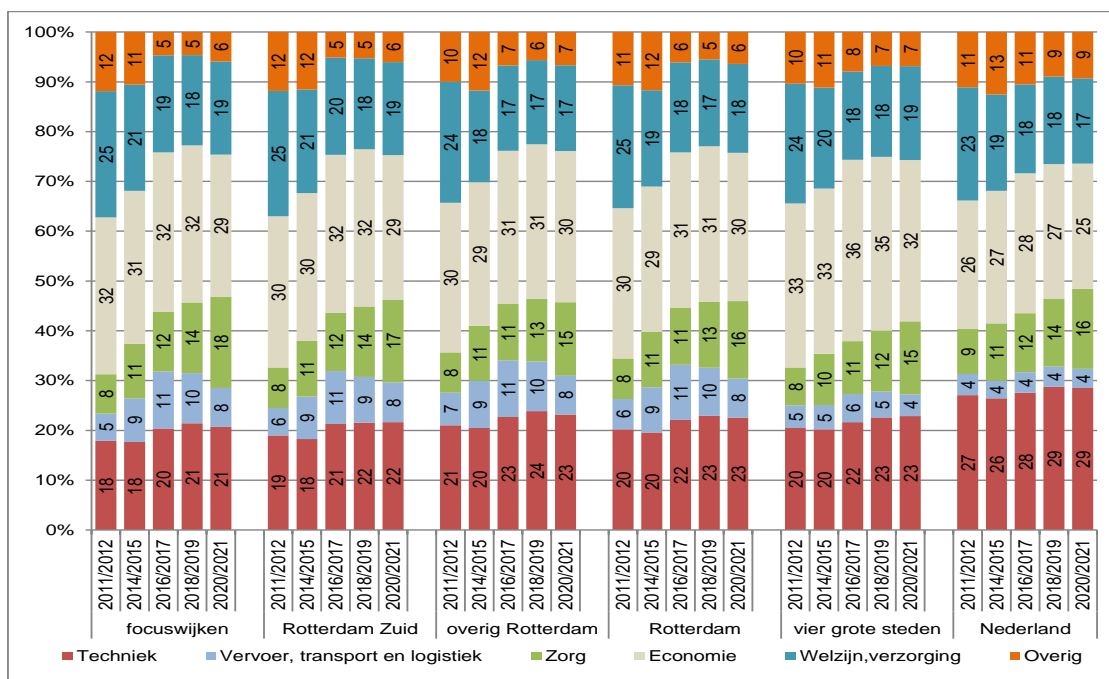
Vakmanschap

Doelstelling: Uitstroom met mbo-diploma van 35% in de techniek en haven en 15% in de zorg

Ten opzichte van het startjaar van NPRZ is het verschil tot het doel voor de categorie techniek met 50% verkleind en voor de categorie zorg met 59% (zie tabel hieronder).

Instroom VO (klas 3)	2011/12	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	
VMBO techniek	15,8%	23,9%	25,8%	23,1%	24,2%	
VMBO Z&W	36,5%	37,1%	37,7%	40,2%	41,8%	
VMBO ec-agr	47,1%	39,0%	36,4%	36,7%	33,9%	
Uitstroom VO	2011/12	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	
VMBO techniek	20,1%	19,8%	27,8%	23,8%	26,8%	
VMBO Z&W	32,8%	37,4%	38,8%	40,0%	37,8%	
VMBO ec-agr	47,1%	42,7%	33,4%	36,2%	35,4%	
Instroom MBO	2011/12	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	
Techniek 1/2	13,0%	12,8%	13,1%	11,6%	11,7%	
Techniek 3/4	10,6%	18,1%	18,0%	18,6%	16,6%	
Totaal Techniek	23,6%	30,9%	31,1%	30,2%	28,3%	
Zorg	7,5%	12,4%	12,9%	11,6%	11,9%	
Overig	68,9%	56,7%	56,0%	56,6%	58,7%	
Uitstroom MBO	2011/12	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	Doel 2031
Techniek 1/2	13,0%	9,3%	6,6%	6,5%	6,2%	
Techniek 3/4	10,6%	23,1%	25,5%	25,3%	23,1%	
Totaal Techniek	23,6%	32,4%	32,1%	31,8%	29,3%	35%
Zorg	7,5%	10,0%	11,1%	11,6%	11,9%	15%
Overig	68,9%	57,6%	56,9%	56,6%	58,7%	50%

De doelstelling komt derhalve gestaag dichterbij, maar de stappen die worden gezet zijn klein en niet stabiel. Wat tevens opvalt, is dat de verschuiving naar de categorieën zorg en techniek in de mbo-opleidingen (nog) niet of nauwelijks ten koste gaat van de grootste categorie: economie. In schooljaar 20/21 is dit voor het eerst zichtbaar:

Figuur 5.2 Studenten in het mbo naar sector naar woongebied en jaar (geselecteerde jaren)
Bron: SSB, bewerking Risbo/gemeente Rotterdam (OBI)

8. Verbinding met andere pijlers

De pijler School is onlosmakelijk verbonden met de andere pijlers van NPRZ. Op sommige onderdelen is samenhang reeds onderkent en wordt in samenhang gewerkt. Op andere moet hierin nog worden voorzien.

Voor de Children's Zone geldt bijvoorbeeld een duidelijke verbinding tussen school en wonen met betrekking tot de inzet voor het behoud van Zuid van sociaal-stijgende gezinnen en het aantrekken van nieuwkomers met midden- en hogere inkomens. Achterliggend doel is het vergroten van de diversiteit van de bevolkingsamenstelling van Zuid. Een meer diverse bewonerspopulatie heeft immers een positieve invloed op schoolresultaten. Zonder gericht beleid hierop is de kans op segregatie op de scholen reëel. Hier ligt nog een opgave.

De verbinding tussen school en werk doet zich bijvoorbeeld voor bij het stimuleren van werkloze ouders naar werk/participatie. Daarbij hebben ouders ook meer tijd om aan hun eigen vaardigheden en talenten te werken als kinderen langer op school zijn. Niet alleen om stabiel aan het werk te gaan maar ook om schoolondersteunende vaardigheden richting hun kinderen te ontwikkelen.

Thuisbasis op Orde en Vrije Tijd zijn inherent verbonden met de pijler School. De zorg heeft moeite vroegtijdig en preventief bij gezinnen binnen te komen. De school vormt hierin een onmiskenbare 'vindplaats'. In het belang van de kinderen, hun welzijn en leerprestaties kan de school een partnerrol vervullen. De inschatting van de beginjaren van NPRZ dat per school tussen de 30% en 100% van de kinderen behoefte heeft aan enige vorm van hulpverlening staat voor NPRZ nog steeds overeind. De samenwerking tussen school en zorg wordt sinds begin 2022 met NPO rijksmiddelen gestimuleerd door de inzet/inrichting van de School-Zorg-Teams, maar kan nog verder worden verbeterd, bijvoorbeeld met meer zorgcapaciteit op school.

Kiezen voor vakmanschap is de ook sterk verbonden met de met de pijler Werk. Werkgevers geven een duidelijk signaal af aan scholieren- en studentenpopulatie van Zuid, want zij laten zien dat de

leerlingen en studenten van Zuid welkom en zelfs gewenst zijn in hun bedrijven en organisaties. Uiteraard dient iedereen – net als elke jongere – een relevante opleiding af te ronden, maar Werk en Inkomen van de gemeente, het Jongerenloket, de zorg- en hulpverleners en de welzijnswerkers moeten allen dezelfde *AanDeBak*-boodschap uit gaan dragen naar ouders en leerlingen/studenten: *Met een AanDeBak-opleiding heb je de zekerheid dat er een werkgever klaarstaat die een baan – met goed salaris – voor je heeft.*

Vraagstukken rondom veiligheid en ondermijning komen op verschillende manieren de school binnen. De school vervult hierin vooral een signaleringsfunctie. Kinderen die extreme verhalen vertellen of op onverklaarbare wijze over dure spullen, kleren of wapens beschikken zijn relatief gemakkelijk te identificeren. Vechtpartijen en onderlinge bedreigingen door ouders en/of leerlingen in en rondom de school of bedreigingen gericht aan het schoolpersoneel of gewelddadig groepsgedrag kunnen eveneens gemakkelijk worden gesignaleerd. Goede en gerichte (individuele) opvolging door zowel repressieve partners als zorg partners behoren daar ook bij. Goede samenwerking is daarbij essentieel voor alle partners.

Zuid blijkt een aantrekkelijk gebied voor de ondermijnende criminaliteit. Het is de wens om in de komende jaren onze (relatief kwetsbare) jongeren te ondersteunen in het bieden van weerstand tegen de verleidingen van criminaliteit waaraan zij bloot staan. Zij worden daar dagelijks geconfronteerd. De aanpak van dit onderwerp vraagt een lange adem op diverse domeinen, zowel curatief in de directe leefwereld van kinderen, jongeren en ouders, als in preventief opzicht.

9. Externe ontwikkelingen

Diverse externe ontwikkelingen zijn van invloed (geweest) op het behalen van de doelstellingen van NPRZ in het algemeen en de pijler School in het bijzonder. Sommige daarvan hebben een positief effect gehad op de uitvoering en de resultaten van het programma, andere hebben het programma in negatieve zin beïnvloed. Een aantal worden hieronder nader geduid.

Een aantal leden van de onderwijstafel zien een positief effect uitgegaan van een verbeterde samenwerking tussen scholen en instellingen, tussen scholen en kinderopvang en tussen onderwijs en overheid. Dat heeft volgens hen onder andere geleid tot pogingen om meer focus in het gemeentebestuur aan te brengen, meer *evidence-informed* met de verschillende interventies aan de slag te gaan, beter rekening te houden met het effect ervan en meer maatwerk en variatie in de interventies voor scholen mogelijk te maken. Dat heeft ook de verwachtingen ten aanzien van de rol van schoolbesturen, schooldirecties en leerkrachten versterkt.

In de afgelopen jaren hebben besturen ook meer geïnvesteerd in de eigen professionalisering en is binnen het onderwijs meer aandacht gekomen voor lerende schoolculturen. Datzelfde geldt ook voor de stappen die de afgelopen jaren binnen het programma zijn gezet in de samenwerking tussen zog en onderwijs. Desondanks zijn we nog lang niet waar we wezen willen. Nog meer verbinding en uitwisseling is mogelijk, juist ook in combinatie met de wijkteams en jeugd- en welzijnswerkers. Dat geldt ook voor het vergroten van de ouderbetrokkenheid. Inzetten op kleinschalige begeleiding van ouders en kinderen kan daarbij behulpzaam zijn.

Andere positieve gevolgen die zijn ervaren hebben betrekking op de LOB-programma's. Het keuzepalet van leerlingen is vergroot, hun beroepsperspectief is versterkt en zij kunnen in bepaalde sectoren rekenen op concrete baangaranties. Van belang is hierbij ook om te beseffen dat veel jongeren van Zuid geen tot een beperkt vangnet hebben wanneer zij een keuze maken voor hun droomopleiding met (zeer) beperkte baankansen. Het mentorprogramma Mentoren op Zuid heeft

naast sociale vaardigheden ook de aandacht voor vakmanschap en een aantrekkelijk arbeidsperspectief versterkt.

Samenvattend, wordt door de leden van de Onderwijstafel een aantal factoren genoemd voor het programma van pijler School:

- De focus op werken, wonen en scholen.
- De bestuuroverstijgende samenwerking tussen besturen, scholen en schoolleiders, én tussen scholen en programmabureau en tussen onderwijs en zorg die leidt tot een gedeelde verantwoordelijkheid en meer eigenaarschap.
- De professionaliteit van scholen die leidt tot betere schoolresultaten, met de gerichte inzet van onder andere: een specifieke kwaliteitscyclus; een heldere visie op educatief partnerschap en een duidelijke pedagogisch-didactische visie; de mogelijkheid tot het leveren van maatwerk; de participatie van schoolleiders in het benutten, ontwikkelen en delen van interventies; de specifieke focus op groei en ontwikkeling van leerlingen naar passende streefniveaus en met een passend onderwijsaanbod (beter en breder); de extra inzet op taal en rekenen; de Dagprogrammering ; het stimuleren van de ouderbetrokkenheid (praten mét hen i.p.v. óver hen); en de beweging van het hoger onderwijs naar Zuid.
- De bevordering en versterking van de loopbaanoriëntatie, met gerichte LOB-activiteiten, een breder en beter loopbaanperspectief, werkgevers met baangaranties en afspraken over een gevarieerd en aantrekkelijk VO aanbod op Zuid.
- De lat voor leerlingen hoog leggen en het koesteren van hoge verwachtingen met betrekking tot de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen en jongeren. De deelnemers aan de Onderwijstafel zien dit alles graag gecontinueerd en verder verstrekt en aangescherpt worden.

Ook heeft zich in de looptijd van het programma een aantal negatieve ontwikkelingen voorgedaan die het realiseren van de nagestreefde resultaten hebben bemoeilijkt.

Daarbij gaat het op de eerste plaats om het toenemende lerarentekort. Zuid heeft een aandeel van 48% in het totale lerarentekort van de stad Rotterdam. De gemeente en het onderwijs werken al jaren samen om het lerarentekort aan te pakken, maar de toenemende personeelstekorten zijn al jaren een grote zorg en de impact van de coronacrisis maakt de urgentie alleen maar groter.

Ook de coronapandemie heeft een negatief effect op het NPRZ programma gehad. Kinderen uit gezinnen met een lage gemiddelde sociaaleconomische status en een niet-westerse achtergrond of uit eenouder- of grote gezinnen en laag-presterende kinderen hebben grote achterstanden opgelopen door de schoolsluitingen en het thuisonderwijs. Dit is een groep kinderen die is oververtegenwoordigd op Zuid en zij zijn door de coronacrisis extra hard geraakt. Hierdoor is de opgave voor Zuid alleen maar groter geworden.

Daarnaast doet zich een aantal zorgelijke maatschappelijke ontwikkelingen voor in Zuid. De sociale polarisatie neemt toe, evenals de gezinsproblematieken. Daarnaast trekken 'krachtige gezinnen' weg uit Zuid, waardoor het gevaar op toenemende segregatie bestaat. Ook stijgt de kansongelijkheid en wordt de dreiging van criminaliteit en ondermijning groter. Dit alles bemoeilijkt het realiseren van de gestelde doelen, maar onderstreept tevens het grote belang daarvan. Allemaal zaken waar de partners van NPRZ aan werken in de diverse pijlers maar waarvan het ook tijd kost om ze te realiseren en effect te laten sorteren.

10. Wat is er nog nodig?

Naast het geven van een terugblik – een *review* - van NPRZ beoogt het midterm-reviewproces ook het verschaffen van een doorkijk naar de toekomst - een *preview*. In meerdere bijeenkomsten van de Onderwijstafel is besproken wat verder nodig is voor het verwezenlijken van de doelen van de pijler School van NPRZ. Daarin is onderscheid gemaakt tussen de doelen van de Children's Zone (po en vo) en de doelen van Kiezen voor Vakmanschap. Het volgende hoofdstuk geeft een weergave van de opbrengsten van de gesprekken over de preview. Het is belangrijk om in acht te houden dat hierbij niet van uit moet worden gegaan dat het een door alle partijen gedragen beeld betreft en al definitief is gekozen voor specifieke oplossingen. De gesprekken over wat er de komende jaren nodig is worden voortgezet in het proces van een nieuw uitvoeringsprogramma 2023-2026.

Children's Zone

Wat gaat goed en moet - mogelijk met extra aandacht - worden doorgezet?

De focus op school, wonen en werk moet worden vastgehouden en de integraliteit tussen deze pijlers moet verder worden verbeterd en versterkt. Het credo "It takes a village to raise a child" staat qua ambitie nog steeds maar is op een aantal vlakken nog (steeds) onvoldoende ontwikkeld. Daarnaast is de binnen de pijler School de samenwerking tussen scholen, besturen, onderwijssectoren, gemeente, zorg en het NPRZ-programmabureau van essentieel belang. Het blijven werken aan de onderwijskwaliteit, het aanpakken van het lerarentekort, ontwikkelen van professionaliteit van scholen en hulpverlening, de lat voor leerlingen hoog leggen en de lat hoog houden zijn onderdelen waar aandacht naar toe moet (blijven) gaan. Het gesprek binnen NPRZ gaat ook over of er mogelijkheden zijn om de beste directeuren en leerkrachten naar de scholen halen die hen het hardst nodig hebben. Wat logisch klinkt maar het niet is.

Uit een grootschalig landelijk onderzoek van CentERdata⁷ naar de personeelstekorten in het primair onderwijs blijkt dat schoolweging een significant effect heeft op het lerarentekort. Daarbij geldt algemeen gesproken hoe groter de complexiteit van de leerlingenpopulatie van een school, hoe hoger ook het tekort, misschien omdat ze als minder aantrekkelijk worden ervaren. Mogelijkerwijs kan er ook sprake zijn van een effect de andere kant op: als er tekortenproblematiek op een school ontstaat, zou het kunnen zijn dat ouders met meer mogelijkheden "wegtrekken. Het lerarentekort concentreert zich dus op scholen met een hogere schoolweging. Ook op Zuid: 91% van de scholen in Zuid zit in de categorie hoog en zeer hoge schoolweging. Toch verklaart volgens de onderzoekers de schoolweging maar een deel van de tekorten. Zo zijn er binnen Rotterdam veel scholen met een hoge schoolweging, die geen tekort hebben en scholen met een lage schoolweging die een relatief groot tekort hebben. In het onderzoek wordt verklaard dat het gaat om een samenspel van verschillende factoren en hun weging. Er zijn naast weging andere belangrijke verklarende factoren. Denk aan het type school, de verzuimpercentages en hoe de organisatie van de school is ingericht (lerarenteams en schoolleider). Verder blijkt ook dat kleine scholen een iets hoger tekort hebben dan grotere scholen.

We moeten voor Zuid inblijven zetten op de aanpak van de personeelstekorten in het onderwijs door onder andere én blijven inzetten op het vergroten van de instroom zodat er meer onderwijzers naar Zuid komen, maar ook op het anders organiseren van onderwijs. Dit gebeurt al op sommige scholen bijvoorbeeld door het inzetten van vakdocenten.

Wat is nog meer nodig?

⁷ Personeelstekorten primair onderwijs- peildatum 1 oktober 2021 (publicatie december 2021)

Het is dringende noodzaak om in Zuid nog meer in te zetten op het voorkomen van taal- en onderwijsachterstanden op jonge leeftijd. Het bereik van 3-jarige doelgroep peuters op de voorschoolse educatie ligt lager dan het stedelijk gemiddelde (uitgezonderd Feijenoord). De ambitie op dit onderwerp zou moeten zijn dat 100% van de 2- en 3-jarigen op Zuid deelneemt aan de VE. De huidige ambitie voor NPRZ is het gelijkrekken van deelname van 3-jarige doelgroepeuters aan het stedelijke gemiddelde van Rotterdam. Dit wordt echter door de voorschoolse sector tot nu toe nog als (te) bescheiden ervaren.

Het ontwerp van de Children's Zone aanpak is niet voor iedereen zichtbaar en inzichtelijk. Ook de integraliteit in deze aanpak wordt te weinig gezien: er zijn veel (onderwijs)doelen, maatregelen en interventies, maar de vraag bestaat of er wel voldoende 'lijm' zit tussen de diverse instanties en instituten en of zaken voldoende in gezamenlijkheid de goede kant op worden geduwd. De droom van "*It takes a village to raise a child*" is nog niet op alle vlakken gerealiseerd, maar de wens is er wel om dit voor elkaar te krijgen. Daarbij is verbinding met de andere domeinen en pijlers en de integraliteit van de aanpak essentieel. Doelstellingen van de pijler School moeten zich dus niet alleen richten op de schoolresultaten van leerlingen/studenten, maar meerdere leefgebieden/domeinen beslaan. Het verschil voor kinderen en jongeren wordt gemaakt in hun directe leefomgeving. Dit vergt voor Zuid een inzet op een combinatie van meerdere leefgebieden/domeinen; een integrale aanpak. Scholen kunnen niet alles en zij kunnen het ook niet alleen. Zo zitten op Zuid zitten te veel Rotterdammers vast in een schuldsituatie of groeien kinderen op in armoede. De precieze omvang hiervan is enkel beredeneerd in te schatten, omdat het niet geregistreerd wordt en het algemeen bekend is dat veel hulpbehoevenden zich niet melden voor daadwerkelijke ondersteuning. Op basis van betalingsproblematiek in relatie tot de zorgpremie wordt het aandeel van bewoners in NPRZ op het totaal van mensen met flinke schuldenproblematiek geschat op 45%. Op basis van het onderzoek van RISBO/OBI wordt verondersteld dat minimaal 5 tot 6 kinderen in de klas te opgroeien in gezinnen die maken hebben met problematische schulden. Het is daarom belangrijk om steviger in te zetten op de aanpak van armoede- en schuldenproblematiek op Zuid bij voorkeur in samenhang met het gehele functioneren van de gezinnen. Een ondersteunende schil rondom de scholen is op Zuid noodzakelijk. Niet alleen in de focuswijken maar op alle scholen van Zuid.

De ontwikkeling van de School-Zorg-Teams die begin 2022 met de inzet van de NPO-middelen een impuls heeft gekregen, wordt mede daarom als positief ervaren. Er zijn op dit gebied al mooie stappen gezet en hiervan wordt een succes verwacht. Dit verdient navolging, maar de benodigde geldstroom moet ook na NPO worden gecontinueerd en zo mogelijk uitgebreid naar alle scholen van Zuid. Ook ligt er een kans in de aansluiting tussen versterking samenwerking onderwijs en welzijn.

De Dagprogrammering dient te worden doorontwikkeld en het is wenselijk deze uit te breiden naar de rest van Zuid. Hierbij is het belangrijk om de ondersteuning van de scholen duurzaam te organiseren en de kwaliteit van de extra uren te vergroten. De vraag is wel of de verantwoordelijkheid voor de Dagprogrammering in de toekomst voor alle uren via de poort van de scholen moet, mede i.v.m. de druk die scholen ervaren in de dagelijkse praktijk door alles wat aandacht moet krijgen. NPRZ wil de Dagprogrammeringsuren ten aanzien van taal en rekenen op een *evidence-informed* en evidence based wijze invullen. Het NPO heeft hiervoor een menukaart ontwikkeld waar deze interventies in zijn opgenomen en waar we in Zuid dus gebruik van kunnen maken. Dus met rekenschap van en rekening houdend met het wetenschappelijke bewijs dat er voor interventies bestaat. Het onderwijs pleit ook voor de inzet van goede kwalitatieve uren in plaats van 10 uur kwantiteit. De data van afgelopen jaar laten volgens hen ook juist zien dat met de inzet van goede kwalitatieve uren/ dubbele dosis/tutoring tijdens reguliere lessen het effect op de opbrengsten hoog is. Inzet is en blijft vanuit het perspectief van de kinderen gezien een én én aanpak. .

Soms lijkt het doel om de leerlingen van Zuid op een zo hoog mogelijk onderwijsniveau te laten uitstromen. Dit klopt enerzijds omdat het doel is een vergelijkbare uitstroom te realiseren als het G4 gemiddelde. Voor het behalen van de pijler Schooldoelen is het echter ook van essentieel belang dat de doelen van de pijlers Werk en Wonen ook behaald worden. Binnen de pijler School staat tegelijkertijd ook voorop kinderen/jongeren een voor hen passende opleiding op een passend niveau te laten kiezen, met een perspectief op arbeid. Daarom is wenselijk om op Zuid in te zetten op verbetering van samenwerking tussen po-vo en de andere onderwijsovergangen. Essentieel is dat kinderen en jongeren in Zuid goed worden ondersteund gedurende de verschillende fasen van hun onderwijs carrière. Ook is het belangrijk om binnen het onderwijssysteem te kijken welke mogelijkheden gecreëerd kunnen worden om drempels weg te nemen die leerlingen en studenten meer ruimte bieden om hun eigen onderwijs carrière vorm te geven. Bijvoorbeeld door op Zuid het stapelen van onderwijsniveaus mogelijk te maken of een 'groep 9' te introduceren, met 50 weken onderwijs.

Het onderwijs vraagt ook aandacht voor een integrale aanpak gericht op het doorbreken van de verleidingen en neerwaartse spiraal van (jeugd)criminaliteit, door jong te beginnen, perspectief te bieden en rolmodellen te creëren. Harde criminaliteit en de ondermijnende consequentie daarvan blijft een grote verleiding voor leerlingen/studenten dat vraagt om een aanpak van lange adem, op diverse domeinen en in de directe leefwereld van kinderen en jongeren; ook in preventief opzicht.

Wat is verder nog gewenst?

Het onderwijs vindt het belangrijk om focus aan te brengen in de opgave voor de komende jaren; wat staat het onderwijs (en partners) op Zuid te doen? Om vervolgens de doelstellingen, maatregelen en interventies hier scherper op af te stellen. Het is daarbij van belang om rekening te houden met de haalbaarheid (wat kan snel en wat heeft tijd nodig?), uitvoerbaarheid en betaalbaarheid van de benodigde inzet. Ook pleit het onderwijs om niet te kiezen voor een "one size fits all" aanpak (blauwdruk) want daar zijn de scholen te divers voor. Bovendien zijn er verschillende interventies beschikbaar om dezelfde doelstelling te behalen.

Kwaliteitsverbetering van het onderwijs is al een speerpunt in de Children's Zone aanpak. Het is een wens om op basis van goede gedegen analyses een passende keuze te maken uit bewezen werkende interventies. Een ondersteunend team dat kritische vragen stelt en dat de school begeleidt op basis van data en onderzoek is hierbij een pre.

Ook het koppelen van binnen- en buitenschools leren biedt een kans om stappen te zetten in het bereiken van de NPRZ-doelen. Kinder- en jongerenwerk brengt extra programmering naar de wijken. Structurele en gerichte samenwerking tussen kinder- en jongerenwerk en po en vo is daarbij een randvoorwaarde voor succes. Er dient een koppeling te worden gemaakt tussen welzijnswerk, jongerenwerk, sportverenigingen, en dergelijke. Jongerenwerkers moeten de school ingaan, ook in het po. Daarnaast draagt een professionaliseringslag en het rendabel maken van reken- en taaltutoren bij aan het behalen van de doelstellingen van de Children's Zone.

De betrokkenheid van ouders is en blijft cruciaal in de ontwikkeling van kinderen. In de komende jaren is het daarom belangrijk ouders bewust te blijven maken van hun invloed op de schoolprestaties van hun kinderen en educatief partnerschap met ouders te creëren.

De verkokering in de financiering van de maatregelen en interventies die goed zijn voor de ontwikkeling van kinderen is eveneens een aandachtspunt. Ontkokering van beschikbare middelen van het Rijk en gemeenten ligt politiek ingewikkeld en gevoelig, maar zou het programma wel ten

goede komen. Ook zou er binnen het NPRZ-programma meer aandacht voor innovatie en regelruimte moeten zijn.

Er zou ook meer aandacht moeten zijn voor een goede afstemming tussen partners in gebieden waar sprake is van herstructurering. De gevolgen van herstructurering/gebiedsontwikkelingen hebben gevolgen voor het onderwijs, omdat dit invloed heeft op de leerlingenstromen.

Kiezen voor Vakmanschap

Wat gaat goed en moet - mogelijk met extra aandacht - worden doorgezet?

De doelstellingen van Kiezen voor Vakmanschap, de loopbaanoriëntatieprogramma's (LOB) en het stimuleren van gerichte opleidingskeuzes worden in principe nog steeds als zeer valide beschouwd – inzet blijft onverminderd noodzakelijk. Hoewel per saldo steeds meer scholen activiteiten aanbieden (met de corona is daar wel de klad in gekomen) is er nog een grote uitdaging op met name reflecteren en het begeleiden van kiezen. Daarmee krijgen losse ervaringsactiviteiten inhoud. Ook worden er kleine stappen gezet op het aanbieden van technieklessen in het po en vo. Het is evenwel nodig om goed aan te geven wie waarover gaat in de veelheid aan initiatieven en interventies. Dat vergroot de impact.

Zowel in po als vo is LOB een onderwerp dat bovenop de gewone taken van leerkrachten wordt gestapeld. Het is belangrijk om hier extra aandacht aan te blijven geven. Leerkrachten hebben echter vaak te weinig tijd om voldoende kwalitatief inhoudelijke invulling te geven aan de LOB-activiteiten. Ook hebben leerkrachten soms onvoldoende kennis in huis. Leraren moeten hierbij (nog) meer ondersteund worden of ontzien met externe capaciteit. Daarnaast roept de naam loopbaanoriëntatie onnodige weerstand op, omdat het niet past als werknaam binnen het po. Mogelijke andere benamingen kunnen het programma ten goede komen.

Van groot belang blijkt ook hier de ouderbetrokkenheid. Daar kan niet vroeg genoeg mee begonnen worden. Al vroeg in de schoolloopbaan van het kind moeten de ouders worden meegenomen in het belang van loopbaanperspectief, rekening houdend met hun achtergrond en met de inzet van buitenschoolse initiatieven. Adequate verbinding met bedrijven en werkorganisaties en betrokkenheid van werkgevers blijft eveneens nodig – ook richting het jonge kind (KDV's, peuterspeelzalen, po). Bijvoorbeeld in kader van een vroege kennismaking met techniek.

Het blijft belangrijk aan te geven wat nodig is voor loopbaansucces. De boodschap van 'gaan voor een baan' moet dus hoog op de agenda blijven (ook buiten de scholen). Dat kan met behulp van het sturen op kansrijke sectoren, het vertellen van aantrekkelijke verhalen en het geven van gerichte begeleiding op scholen. Ook is het van belang leerlingen/studenten vertrouwen te geven en hen hierbij te ondersteunen, bijvoorbeeld in het kiezen voor de vakken wis- en natuurkunde en het profiel techniek op havo en vwo.

Ook met betrekking tot deze doelstelling is een blijvende inzet op het tegengaan van criminaliteit, ondermijning en inzet in het tegengaan van segregatie en kansenongelijkheid van groot belang.

Wat is nog meer nodig?

NPRZ heeft als ambitie/doelstelling om een % jongeren van Zuid te laten uitstroom met een mbo-diploma van 35% in de techniek en haven en 15% in de zorg. In de stuurgroep Vakmanschap is afgesproken om in het kader van deze ambitie de komende periode een paar dingen te onderzoeken en te ondernemen. Zo zal er onderzoek gedaan worden wat het betekent als we op alle vo scholen op Zuid techniek in het profiel opnemen? Is dat haalbaar? Wat zijn eventuele randvoorwaarden?

Maar ook wat zijn de onvermijdbare keerzijdes hiervan? Essentieel is ook de vraag of het hebben van een techniekprofiel op alle scholen dé oplossing is? Is de verhoging van de kwantiteit de oplossing of juist een verhoging van de kwaliteit van het aanbod op de bestaande techniekscholen, waar de leerlingenaantallen momenteel niet toenemen. Of moet het een combinatie zijn?

Daarnaast zal naast het hiervoor genoemde hele specifieke onderzoek, ook worden onderzocht wat alternatieve methoden zijn om onze doelen voor de ambitie van Vakmanschap te bereiken.

Het is van belang kinderen en hun ouders al vroeg in contact te brengen met techniek, het technische beroepsperspectief en het technische vakmanschap. Tevens is het voor de maatschappij als geheel van belang daarvoor meer waardering te organiseren en laten blijken.

De uitvoering van LOB-activiteiten via po-leerkrachten en vo-mentoren is erg kwetsbaar. Eén van de oplossingen hiervoor kan het aanstellen van vakdocenten zijn die met verbreding in andere belangrijke taken een stevig lespakket en bijbehorende begeleiding kunnen verzorgen voor het gehele jaar (denk bijvoorbeeld naast LOB aan een jongerencoach, weerbaarheid in het algemeen en tegen criminaliteit in het bijzonder, burgerschap en democratie).

De boodschap van de AanDeBak-garanties kan nog beter worden ondersteund. Verdergaande afstemming van opleidingen en het LOB-programma op de AanDeBak-garanties die afgegeven worden door de werkgevers kan de effectiviteit namelijk verbeteren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een doorlopende route van vmbo- naar mbo-AanDeBak-opleidingen en consequente communicatie vanuit de scholen (die hierbij het onderscheid van woonplaats leerlingen/studenten kunnen en willen maken).

Daarnaast is het nodig jongeren te ondersteunen bij het ontwikkelen van vaardigheden die nodig zijn voor een succesvolle afronding van een mbo- of hbo-opleiding, opdat slaagkans wordt verhoogd. Bijvoorbeeld door middel van de inzet van bijspijker cursussen of extra trainingen, het creëren van alternatieve toegangsroutes tot diploma's en techniek als vast onderdeel in alle vakken.

Wat is verder nog gewenst?

Ook hier vindt het onderwijs het belangrijk focus aan te brengen in wat het onderwijs (en partners) op Zuid te doen staat en de doelstellingen, maatregelen en interventies hier scherper op af te stellen. Hiervoor is het belangrijk de uitkomsten van het onderzoek naar alternatieven om onze doelen voor de ambitie van Kiezen voor Vakmanschap af te wachten en deze met de onderwijspartners, gemeente en programmabureau NPRZ te bespreken in de stuurgroep. Vervolgens is het nodig daar de noodzakelijke activiteiten aan te verbinden. Te denken valt aan om niet alleen in te zetten op de tekortsectoren maar ook op het ontwikkelen van vaardigheden, competenties van leerlingen en studenten en het stimuleren van motivatie.

Hetzelfde geldt voor de inzet op het voorkomen van voortijdige schoolverlaters en voortijdige uitval, door leerlingen te ondersteunen gedurende de verschillende fasen van hun onderwijs carrière en meerdere alternatieve routes naar een diploma te creëren, ook buiten het directe onderwijs. De verbinding met pijler Werk is hiervoor van belang en ook met het 'leven lang leren'. Daarnaast is het een wens om de aanpak van LOB op havo en vwo grootser uit te rollen.